

Rendszerabúzus helyett valódi védelmet

SZAKMAI KÖVETELMÉNYEK A
GYERMEKVÉDELMI RENDSZER MEGÚJÍTÁSÁRA

2026. május

Társaság
A Szabadságjogokért

Szerzők:

dr. Boros Ilona

a TASZ gyermekvédelmi projektjének vezetője

dr. Nyitray Zsuzsanna

nyitray.zsuzsanna@tasz.hu

Készült:

- a TASZ elmúlt 15 éves gyermekvédelmi munkája, jogsegélyes tapasztalata, stratégiai pereskedése,
- a 2016-os 'Hiányzó emlékek' gyermekvédelmi kampányának - számos gyermekvédelmi szakértő és szervezet által támogatott - szakmai anyaga és petíciója,
- a TASZ 2025-ös 'Örülj, hogy a karodban tarthatod' gyermekvédelmi kampányának - számos gyermekvédelmi szakértő és szervezet által támogatott - szakmai anyaga és petíciója alapján,
- reflektálva a TISZA párt 2026 februárjában bemutatott programjára is. A vastagon szedett mondatok a TISZA programjának aggályos részleteire reflektálnak.

1.

Legjelentősebb problémák

Nincs egységes állami gyermekjogi stratégia, sem szakmailag magas színvonalú szakirányítás.

Preventív szemléletű, társterületekkel (lakhatási politika, munkaerőpiac, oktatás, stb.) összehangolt állami szociálpolitika hiányában egyre nagyobb arányban élnek gyermekes családok mélyszegénységben, hátrányos társadalmi helyzetben. Velük szemben mindennapos a gyermekvédelmi eljárások megindítása, gyermekeik családból való kiemelése, miközben a törvény tiltja, hogy ilyen okból szakítsanak szét családokat.

Megoldási javaslatok

A szakmai szervezetek bevonásával egységes gyermekjogi stratégiát kell kialakítani a kormánynak. Ennek megfelelően integrált, szakmailag magas színvonalú, átlátható gyermekjóléti és gyermekvédelmi szakirányítást kell biztosítani, a mindenkori GDP min. 3%-ának a gyermekvédelemre fordításával.

Preventív szemléletű, társterületekkel összehangolt állami szociálpolitikára van szükség a gyermekszegénység, a hátrányos helyzetű családok anyagi deprivációjának érdemi csökkentése érdekében. Így látványosan csökkenne a szegénység miatt veszélyeztetett gyermekek száma, és a kisgyermekes családok ellen megindított gyermekvédelmi eljárások száma is, ahogy a gyermekkiemelések száma is harmadával csökkenne.

2.

Legjelentősebb problémák

A mélyszegénységben élő családokat támogatni hivatott gyermekvédelmi alapellátás szereplői (elsődlegesen a gyermekjóléti - és családsegítő szolgálat illetve központ) csak akkor tudja ellátni a feladatát, megelőzni a gyermekek veszélyeztetését, ha

- az ilyen szolgálatoknál dolgozó szociális szakemberek szakmai és anyagi megbecsülése érdemben növekszik, így számuk is növekszik,

- illetve ha van eszközük az anyagi depriváció megszüntetésére - hozzá tudják juttatni az érintett családokat olyan szolgáltatásokhoz, ellátásokhoz, amelyek valóban javítanak a helyzetükön.

Megoldási javaslatok

Szükséges tehát

- a szociális szakemberek (minden gyermekvédelemben dolgozó szakember) olyan anyagi megbecsültsége, bérezése, amellyel garantálható kellő számú és képzettségű szakember foglalkoztatása, szakmai továbbképzésének elősegítése, a módszertani intézmények visszaállítása, jó szemléletű gyermekvédelmi szakemberek intézményvezetői megbízása,
- továbbá a pénzbeli ellátások, a lakhatási szolgáltatások, szociális bérlakások, krízisotthonok, CSAO-k, adósságrendező szolgáltatások, függőségeket, mentális betegségeket, pszichológiai nehézségeket kezelő szolgáltatások visszaállítása és támogatása, bővítése, finanszírozása.

3.

Legjelentősebb problémák

Számos kutatás egybehangzó eredménye, hogy a családjuktól elszakított gyermekek legalább harmada kizárólag szegénység miatt kerül szakellátásba. Ez a hatósági gyakorlat jogsértő. Ennek eredője egyrészt az alapellátás forrás- és eszközhánya (ld. 2.pont), illetve az utóbbi időben megerősödött hibás szakmai attitűd az alapellátás és a gyámhatóságok részéről.

Megoldási javaslatok

Érdemben csökkenthető lenne a szakellátásba kerülő gyermekek száma a jogsértő gyakorlat megszüntetésével, amihez erőforrás-bővítésre (ld. 2. pont), illetve szemléletformálásra van szükség a hatósági ügyintézésben. A már szakellátásban élő gyermekek – köztük a kórházban visszatartott több száz csecsemő – aktáit felül kell vizsgálni, és minden jogellenesen kiemelt gyermeket vissza kell gondolni a családjába.

4.

Legjelentősebb problémák

A jelenlegi hazai jogszabályok lehetővé teszik, hogy a szakellátásba kerülő gyerekek egy része intézményes ellátásba kerüljön (csecsemőotthon, gyermekotthon) – így különösen a 12 év felettek, a speciális és különleges szükségletű gyermekek. Ez ellentmond a gyermekek érdekének, alapjogainak, és az ENSZ Gyermekvédelmi Egyezményének is. Az intézményes ellátást azonnal ki kell vezetni a rendszerből, kizárólag családi jellegű elhelyezésben lehet felnevelni a családjuktól megfosztott gyermekeket.

Megoldási javaslatok

Az intézményi ellátás kivezetését meg kell kezdeni. Az intézmények felújítása, újak építése jogsértő, hiszen hosszú évtizedekre betonozza be a gyermekek jogsértését.

Annak érdekében, hogy a gyermekek – speciális és különleges szükséglet esetén is – elláthatóak legyenek nevelőszülőknél, arra van szükség, hogy a nevelőszülők szakmai és anyagi támogatása érdemben megnövekedjen, speciális képzésük elinduljon, és hogy hozzáférjenek olyan ellátásokhoz is, amelyekkel a rájuk bízott speciális szükségletű gyermekeket is el tudják látni (gyógyterapeuta, SNI oktatás, állami gyermekpszichológiai és pszichiátriai ellátás). Ennek érdekében vissza kell venni az egyházaktól a nevelőszülői ellátások monopóliumát, az állami és civil fenntartókat is támogatni szükséges. Egységes protokoll kell a nevelőszülők képzésére, szakmai ellenőrzésére is.

5.

Legjelentősebb problémák

Jelenleg több száz újszülött él kórházakban, mert elfogytak a jogszerű szakellátási férőhelyek. Több ezer szakellátott gyermek pedig szökésben van, vagy eltűntként regisztráltak, akikről a szakemberek pontosan tudják, hogy hol vannak, de nem keresik őket, ugyanis férőhely hiányban nem lenne hova elhelyezni őket. 2025-ös jogszabálymódosítás szerint az ő helyükre új gyermekek is felvehetőek. 3000 gyerek vár elhelyezésre, miközben 120 gyermeketthoni csoportot bezártak, mert nincs nevelő, aki vigyázni tudna a gyerekekre. Ezekből az adatokból nyilvánvaló a tény, hogy kirívó férőhely-hiánnyal küzd a szakellátás.

Megoldási javaslatok

A fentieknek megfelelően a szakellátás teljes reformra, és érdemi bővítésre szorul. Elsődlegesen a családi jellegű ellátást (örökbefogadó és nevelőszülői családok) kell priorizálni, bővíteni. Ehhez az összes típusú nevelőszülői hálózatot – civil és állami is – támogatni szükséges, a nevelőszülők bérrendezését is el kell végezni, a hálózatokat abban is támogatni kell, hogy képzéssel és szakmai támogatással (szupervízió, szociális szolgáltatások elérhetősége) segíthessék a nevelőszülőket. A nevelőszülők képzettségét javítani kell, szakmai integritásuk (pl. az örökbefogadással ellentétben az eredeti családhoz való visszagondozás érdekében való erőfeszítések támogatása) további képzésre szorul. **A nevelőszülői örökbefogadás a szakmai konszenzus alapján csak ritkán szolgálja a gyermek legjobb érdekét, így általánosságban nem tartják támogatandó szakpolitikai célnak.**

6.

Legjelentősebb problémák

A gyermekvédelmi szakmában az utóbbi időszakban tendencia volt a jó szakemberek ellehetetlenítése, pl. a megbízhatósági és életvitel vizsgálatokkal. Ezzel párhuzamosan fokozatosan lejjebb vitték a képzettségi elvárásokat, így mind az alapellátásban, mind a hatósági munkában, mind a szakellátásban megjelentek azok a foglalkoztatottak, akiknek nincs kellő képzettsége a gyermekekkel való foglalkozáshoz.

Megoldási javaslatok

Vissza kell adni a gyermekvédelmi szakma becsületét, a megalázó magánéletet sértő vizsgálatokat ki kell vezetni a rendszerből, a képzettségi elvárásokat vissza kell vezetni a rendszerbe, és forrást kell biztosítani ahhoz, hogy a továbbképzések, módszertani intézmények újra működjenek.

7.

Legjelentősebb problémák

A gyermekvédelmi szakmára is igaz, hogy a civil kontroll kizárásával, központosítással, az elviekben független intézmények (ombudsman, gyerekjogi képviselők) függetlenségének megszűnésével, és a valóban elérhető jogorvoslati lehetőségek hiányában ellenőrizhetetlenné váltak a gyermekvédelmi intézmények. Sem a jogsértő eljárásban gyermekeiket elvesztő szülők, sem a gyermekvédelmi intézményben bántalmazást elszenvedő gyermekek számára nincs valódi jogorvoslat.

Megoldási javaslatok

Vissza kell állítani a gyermekvédelmi rendszer szakmai és jogi kontrollját is. Ehhez szükséges, hogy

- a gyermekjogi képviselők visszanyerjék függetlenségüket, és lényegesen nagyobb számban láthassák el a feladatukat
- az ombudsman legyen ismét független
- legyenek megteremtve a jogorvoslati utak a sérelmet elszenvedőknek
- a gyermekvédelmi gyámok retorzió nélkül élhessenek a jogorvoslati lehetőségekkel
- a civil szervezetek újra be legyenek engedve monitorozni, részt venni a gyermekvédelmi szakellátásban
- a többi, gyermekvédelmet ellenőrző szerv (ügyészség, rendőrség, stb.) ismét lássa el érdemben a feladatát
- és a legfontosabb, hogy a fenntartó állami szervek járjanak legelől abban, hogy folyamatos monitorozás, szakmai ellenőrzés, szakmai-módszertani támogatás és az érkező jelzések, panaszok kivizsgálása révén biztosítsák a rendszer jogszerű működését.

A TASZ megalakulása óta azért dolgozik, hogy Magyarországon mindenki megismerhesse és érvényesíthesse alapvető emberi jogait. Évente több ezer embernek nyújtunk ingyenes jogi segítséget, több tucat ügyben látunk el bírósági képviselőt, valamint képzéseket tartunk országszerte és online elérhető kisokosainkkal segítjük a polgárokat a mindennapi jogi problémák megoldásában.

Elérhetőség:

tasz.hu

tasz@tasz.hu

+36 1 209 0046

